

PREGĂTIREA PROFESIONALĂ A CADRELOR PENTRU SUBDIVIZIUNILE MINISTERULUI AFACERILOR INTERNE ÎN VEDEREA COMBATERII CRIMINALITĂȚII FEMININE

Valentina RUSSU,

*doctorandă, asistent universitar
al Catedrei „Drept penal și criminologie”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Rezumat

În structura criminalității, un loc aparte îl ocupă criminalitatea feminină, care, deși comparativ cu criminalitatea masculină este mai puțin pronunțată, are un impact negativ evident asupra evoluției societății. În acest articol, autorul abordează multilateral fenomenul criminalității feminine, prin prisma interpretărilor doctrinare, a practicii judiciare, a datelor statistice, evidențind specificul acestui gen de criminalitate și accentuând rolul pregătirii profesionale a cadrelor din MAI în vederea elaborării și implementării unor mecanisme eficiente de combatere a infracțiunilor comise de femei.

Cuvinte-cheie: criminalitate feminină, prevenirea criminalității feminine, investigarea infracțiunilor, specificul criminalității feminine.

Summary

In the structure of criminality, a special place is occupied by feminine criminality, which, although compared to male crime is less pronounced, has an obvious negative impact on the evolution of society. In this article, the author multilaterally describes the feminine criminality relying on the doctrinal interpretations, judicial practice, statistical dates, highlighting the specificity of this kind of criminality and emphasizing the role of the professional training of the employees of the Ministry of Internal Affairs in order to develop and implement effective mechanisms for combating the crimes committed by women.

Keywords: female criminality, prevention of feminine criminality, investigation of crimes, specificity of feminine criminality.

„Nicio femeie nu e frumoasă sau urâtă până nu ajungi să o cunoști.”

Marin Preda

Abordarea criminalității feminine cu toate specificitățile ce le compoartă este un imperativ ce rezidă în consecințele pe care acest fenomen le are asupra societății, astfel încât, termenul „femeie-infractor” trebuie să dispară, femeia are alte roluri în societate. În Republica Moldova încă nu există

un cadru legislativ și interpretativ care să cuprindă toate aspectele legate de criminalitatea femeilor. Considerăm că cercetările în acest sens și pregătirea corespunzătoare a subdiviziunilor MAI în vederea combaterii acestui fenomen vor determina diminuarea la maximum a numărului infracțiunilor comise de femei.

Potrivit prevederilor Constituției, „Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate [1, art. 1 alin. (3)]”. Atunci însă când aceste valori sunt prejudiciate sau sunt puse în pericol, statul intervine prin intermediul organismelor sale în vederea restabilirii ordinii de drept. Oricine încalcă ordinea juridică firească existentă în stat este tras la răspunderea prevăzută de lege, fără vreo deosebire. De altfel, în articolul 16 al Constituției intitulat „Egalitatea” este stipulat că „Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială [1]”.

În ceea ce privește răspunderea penală, legea penală prevede că „Persoanele care au săvârșit infracțiuni sunt egale în fața legii și sunt supuse răspunderii penale fără deosebire de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație [2, art. 5 alin. (1)]”. Astfel, criminalitatea comisă de femei este susceptibilă de răspundere în aceeași măsură cu cea a bărbaților.

O influență negativă asupra comportamentului femeii o exercită disproporția și contradicțiile din familie. Astfel încât femeia supusă umilinței, violenței domestice, femeia care muncește din greu pentru un salariu mic și căreia nu-i ajung suficiente resurse pentru a-și întreține familia, din ce în ce mai greu reușește să-și îndeplinească rolul de „paznic” al căminului social. Specific pentru RM este egoismul forțat care condiționează comiterea de către femei a celor mai grave infracțiuni contra persoanei: omor intenționat, cauzarea leziunilor corporale grave, omorul pruncului de către mamă, cauza acestor fapte fiind durata relațiilor ostile dintre parteneri în familie, gelozie, violența domestică, relații intime dezordonate, precum și tendința la un trai mai bun (recurgând la șantaj, escrocherie) [3, p. 126].

Potrivit datelor prezentate de Biroul Național de Statistică al RM despre nivelul infracționalității în RM în anul 2017, numărul infracțiunilor înregistrate este în scădere. În 2017, pe teritoriul republicii au fost înregistrate 35,6 mii de infracțiuni, înregistrând o scădere de 15,0% față de anul precedent, iar comparativ cu anul 2013 nivelul infracționalității a scăzut cu 6,8%. Cel mai înalt nivel al infracționalității este înregistrat în rândul băr-

baților, femeile constituind o cotă mai mică în numărul persoanelor care au comis infracțiuni (8,0%). Femeile sunt implicate în comiterea infracțiunilor grave în proporție de 20,2% din totalul femeilor, comparativ cu 17,1% din bărbați. Bărbații sunt implicați mai mult în săvârșirea infracțiunilor în domeniul transporturilor, huliganism, iar femeile în săvârșirea furturilor, escrocheriilor și infracțiunilor legate de droguri [4].

Comparativ cu bărbații, femeile încalcă legea la o vârstă mai înaintată. Astfel, cel mai frecvent comit infracțiuni femeile în vârstă de 30 și mai mulți ani (55,7%) și cele în vârstă de 18-24 ani (21,3%), iar în cazul bărbaților acest indicator constituie 48,3% și 25,7%. Circa 27,8% din bărbați și 5,1% din femei în vârstă de 30 de ani și peste au fost în stare de ebrietate în momentul săvârșirii infracțiunii, cel mai frecvent aceștia au comis infracțiuni în domeniul transportului. Fiecare al treilea bărbat deținut va avea vârsta de 20-29 de ani, iar fiecare a doua femeie deținută va avea între 30-39 de ani. Totodată, nici o femeie în vârstă de până la 20 de ani nu este deținută, în timp ce 4,7% din bărbații deținuți au sub 20 de ani.

Datele statistice demonstrează că și numărul infracțiunilor săvârșite de minori este în descreștere.

	2013	2014	2015	2016	2017
Infracțiuni săvârșite de minori	1 142	1 166	998	941	798
de fete	89	84	78	78	103
de băieți	1 053	1 082	920	863	695

Analizând informația prezentată în tabelul de mai sus, conchidem că, deși per ansamblu numărul infracțiunilor comise de minori, comparativ cu anii precedenți, este în descreștere, observăm o creștere a numărului de infracțiuni comise de fete. Acest fapt implică necesitatea unei intervenții în special în vederea prevenirii și combaterii fenomenului infracțional în rândul minorelor.

Referitor la ponderea femeilor ca victime ale violenței în familie, aceeași sursă menționează că, cel mai des, victime ale violenței domestice sunt femeile, în special cele de 35-64 de ani. În 2017, în urma violenței domestice au suferit 760 de persoane, 73% dintre victime fiind femei.

Femeile într-o măsură mai mare sunt condamnate condiționat comparativ cu bărbații. În 2017, condamnarea condiționată a fost stabilită pentru 38 la sută din femei, comparativ cu 24 la sută din bărbați.

Potrivit principiului individualizării răspunderii penale și pedepsei penale enunțat în CP al RM „La aplicarea legii penale se ține cont de caracte-

rul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite, de persoana celui vinovat și de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea penală [2, art.7 alin.(1)]. Ținând cont că femeile comparativ cu bărbații într-o măsură mai mare sunt condamnate condiționat, putem afirma că la aplicarea pedepselor se are în vedere că scopul pedepsei penale, în cazul majoritar al femeilor, poate fi atins și prin condamnarea condiționată a acestora.

În vederea apărării societății de orice atentate criminale, statul intervine întotdeauna, în primul rând, prin mijloace juridice. Astfel, la art. 2 din CP al RM intitulat „Scopul legii penale” se stipulează că „(1) Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept. (2) Legea penală are, de asemenea, drept scop prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni [2]”.

Prevenirea infracțiunilor constituie un sistem complex multinivellar al organelor administrației publice, care exercită o influență anticriminogenă asupra obiectelor sociale în scopul neadmiterii încălcărilor normelor juridico-penale și neutralizării factorilor determinanți ai acestora, constituită de subiecții, obiectele și măsurile activității de prevenire [5, p. 188]. Activitatea de prevenire trebuie să se bazeze pe anumite principii: legalitatea, umanitatea, fundamentarea științifică, democratismul, diferențierea, oportunitatea, planificarea, complexitatea [6, p. 187].

Organele afacerilor interne ocupă un loc aparte în sistemul subiecților speciali de prevenire a infracțiunilor. Astfel, potrivit legii nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, „Poliția este o instituție publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care are misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, de prevenire, investigare și de descoperire a infracțiunilor și contravențiilor [7]”.

În literatura de specialitate s-a conturat ideea potrivit căreia profilaxia infracțiunilor comise de femei va ajunge a fi eficientă doar în cazul când soarta femeii va deveni una din principalele probleme ale statului și ale societății. Este nevoie de programe vaste de ajutorare a familiei și a mamei. Situația economică dificilă, tensiunea socială nu permit realizarea acestor programe, deși au fost elaborate anumite măsuri [5, p. 330].

Activitatea de prevenire a infracțiunilor comise de femei comportă trăsături specifice. În vederea prevenirii criminalității feminine, funcționarii Poliției vor întreprinde măsuri în vederea identificării persoanelor predispușe să comită infracțiuni și exercitării influenței educative asupra lor, determinării și înlăturării factorilor care generează comiterea infracțiunilor.

Vor fi cercetate rezultatele analizei operative pe linia de activitate, teritoriul deservit; materialele cauzelor penale aflate în procedură; datele practicii administrative; informațiile primite pe cale operativă; materialele activității gărzilor populare și a altor formațiuni obștești, implicate în menținerea ordinii publice și în combaterea criminalității; informațiile prezentate de mass-media etc.

Astfel, vor fi puse la evidență femeile care au comis anterior infracțiuni, cele care au fost condamnate condiționat, cele care săvârșesc frecvent contravenții sau alte încălcări de lege, care întrețin legături cu mediul criminal, cele care duc un mod de viață amoral, care nu au o ocupație stabilă sau cele care abandonează studiile, dar și femeile care sunt victime ale violenței în familie și care sunt predispuse la săvârșirea infracțiunilor din motive de ură, răzbunare. La această categorie se referă și femeile care provin din familii social-vulnerabile, întrucât analiza datelor statistice demonstrează că motivele social-economice sunt principalele care determină săvârșirea infracțiunilor de către femei. Ținând cont de faptul că femeile încalcă legea la o vârstă mai înaintată comparativ cu bărbații, este necesar de a ne centra atenția anume asupra categoriilor de femei cu vârsta cuprinsă între 30-39 de ani.

Vor fi puse la evidență și anumite categorii de femei, care, profitând de situația lor favorabilă în diverse circumstanțe, recurg la escrocherii, fapt ce demonstrează abilitățile lor de manipulare, de inducere în eroare. Întrucât infracționalitatea legată de droguri este în creștere, acest fenomen presupune atragerea pe larg și a femeilor. Astfel, femeile atrase în consumul de droguri pot fi implicate ulterior și în activități ilegale legate de droguri.

Ulterior punerii la evidență a acestor categorii de femei, vor fi aplicate măsuri profilactice în vederea determinării acestora de a nu recurge la un comportament criminal. Prin diverse discuții ale organelor de poliție, organelor care acordă asistență socială, psihologi și alți specialiști în domeniu, femeile vor fi convinse să-și schimbe modul de viață, să respecte legea, să manifeste un comportament moral. În unele cazuri, la aceste măsuri pot participa și membri ai familiei, rude care vor putea exercita o influență educativă asupra acestor categorii de femei.

Constrângerea va fi aplicată atunci când măsurile de convingere s-au dovedit a fi insuficiente sau ineficiente. În general, în privința femeilor se aplică măsurile de constrângere neprivative de libertate, având în vedere faptul că acestea au în îngrijire copii. În cazurile nesupunerii la acțiunile profilactic-educative se va recurge la aplicarea de sancțiuni contravenționale sau se vor aplica măsuri educative și de protecție conform deciziei instanței de judecată.

Având în vedere faptul creșterii numărului de infracțiuni comise de minore (13% din numărul total de infracțiuni comise de minori) deși, per

ansamblu, numărul infracțiunilor comise de minori este în descreștere, trebuie pus accentul pe educația acestora în familie, cât și în cadrul instituțiilor de învățământ, în spiritul respectării legilor și tuturor normelor morale.

Printre multiplele atribuții ale OAI, un rol aparte îi revine activității de investigare a infracțiunilor, esența acestei activități constând în relevarea tuturor aspectelor legate de infracțiunea comisă, acumularea tuturor probelor care vor contribui la înfăptuirea echitabilă a justiției. Potrivit unor autori, descoperirea infracțiunilor, identificarea și prinderea infractorilor, strângerea și administrarea probelor, tragerea la răspundere penală se constituie într-o activitate complexă, desfășurată de organe specializate ale statului [8, p. 3].

În calitate de sarcină primordială, investigarea (descoperirea) infracțiunilor este determinată de un șir de acte normative ce reglementează activitatea organelor cu competențe în acest domeniu. Astfel, în Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală este prevăzută obligația acestuia de a efectua acțiuni de urmărire penală în vederea descoperirii infracțiunii și fixării probelor care confirmă săvârșirea ei [9].

Un rol important îl are și activitatea specială de investigații. Cadrul legislativ care reflectă esența acestei activități este Legea privind activitatea specială de investigații, care prevede drept una din sarcinile activității speciale de investigații relevarea atentatelor criminale, prevenirea, curmarea, descoperirea infracțiunilor și a persoanelor care le organizează și/sau le comit [10, art. 2]. Drept consecință, potrivit prevederilor art. 11 al aceleiași legi, ofițerii de investigații sunt obligați să întreprindă, în conformitate cu competența lor, toate măsurile necesare pentru protecția drepturilor și libertăților omului, a tuturor formelor de proprietate, ocrotite de lege, pentru asigurarea securității publice și a statului [11].

În teoria și practica națională, nu se face o diferență între investigarea infracțiunilor comise de bărbați și investigarea infracțiunilor comise de femei, aplicându-se principiul egalității în fața legii și a autorităților. De asemenea, nu există o procedură specială care ar prevedea condiții speciale de urmărire penală și de judecare a infracțiunilor comise de femei, cum ar fi, de exemplu, procedura în cazurile cu minori sau persoane care se bucură de imunitate. Cu toate acestea însă, există particularități ale investigării criminalității feminine, unele din acestea sunt prevăzute și de legiuitor.

De exemplu, la investigarea infracțiunilor comise de femei, la efectuarea examinării corporale, se va ține cont de sexul infractorului, astfel încât persoana care efectuează urmărirea penală nu asistă la examinarea corporală a unei persoane de sex opus dacă este necesară dezbrăcarea acesteia. În acest caz, examinarea corporală se face de către un medic [11, art. 119 alin. (4)].

La efectuarea cercetării la fața locului, a perchezițiilor sau în cadrul altor acțiuni de urmărire penală, se va acorda atenție urmelor sau altor corpuri delictive care pot aparține unei femei.

Audierea femeii în calitate de bănuț/ învinuit poate fi efectuată deseori la domiciliul acesteia, întrucât prezența copiilor pe care îi poate avea în îngrijire poate determina imposibilitatea prezentării la organul de urmărire penală. Totodată, ofițerul de urmărire penală va recurge la cunoștințele sale de psihologie și va aplica o tactică de audiere cât mai potrivită în raport cu personalitatea femeii. Ar mai fi oportun de invitat la audiere și un specialist-psiholog. Aceeași tactică va fi utilizată și la desfășurarea confruntării.

În vederea investigării infracțiunilor comise de femei, de asemenea, poate fi efectuată urmărirea informativă în cadrul dosarelor speciale. În vederea culegerii de informații despre femeia bănuță de comiterea unei infracțiuni, se va ține cont de interesele acesteia, de personalitatea ei, de locurile frecvent vizitate de ea, ocupație, relațiile sale cu familia, rudele etc. Ar fi necesar ca în cadrul subdiviziunilor specializate, de către ofițerii de investigații să fie pornite dosare analitice pe linia infracțiunilor comise de femei, fapt care ar permite o mai bună concentrare și analiză a informației referitoare la criminalitatea feminină și o intervenție mai eficientă în vederea combaterii infracționalității feminine.

La aplicarea măsurilor procesuale de constrângere și a măsurilor preventive față de femei, menționăm că, pe lângă prezența temeiurilor prevăzute de lege, trebuie să se țină cont și de personalitatea femeii, necesitatea aplicării acestor măsuri și consecințele lor asupra familiei, copiilor, deoarece reținerea sau arestul preventiv al femeii poate lipsi copiii de îngrijirea părintească, deoarece în multe din cazuri femeile sunt unicele care îngrijesc de copii.

Întrucât femeile de cele mai dese ori sunt victime ale violenței în familie sau ale altor infracțiuni de violență, precum și a ușurinței de constrângere a acestora, acestea pot săvârși fapte infracționale aflându-se în stare de legitimă apărare sau fiind constrânse fizic sau psihic. În privința femeilor se poate recurge și la aplicarea liberării de răspundere penală. Dacă însă s-a constatat necesitatea aplicării unei pedepse față de femei, menționăm că legiuitorul prevede câteva criterii de individualizare a pedepsei, precum și circumstanțe care atenuază sau agravează răspunderea. Astfel, la stabilirea categoriei și termenului pedepsei, instanța de judecată ține cont de gravitatea infracțiunii săvârșite, de motivul acesteia, de persoana celui vinovat, de circumstanțele cauzei care atenuază ori agravează răspunderea, de influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia [2, art. 75]. Față de femei se manifestă și prin aplicarea față de acestea a liberării de pedeapsă penală

prin amânarea executării pedepsei pentru femei gravide și persoane care au copii în vârstă de până la 8 ani.

O prerogativă a Republicii Moldova în condițiile sale actuale de dezvoltare o constituie consolidarea legalității și combaterea criminalității. Astfel, o importanță deosebită o are impulsivitatea prevenirii și descoperirii infracțiunilor. În acest sens accentuăm rolul incontestabil pe care îl joacă subdiviziunile MAI, fiind necesară o perfecționare permanentă a pregătirii cadrelor în vederea combaterii diverselor forme de criminalitate, inclusiv a criminalității feminine, care, după cum rezultă din cercetările efectuate, are specificul său și necesită o intervenție cât mai rațională, mai ales în direcția prevenirii infracțiunilor comise de femei.

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, publicată: 12.08.1994 în Monitorul Oficial nr. 1, în vigoare: 27.08.1994.
2. Codul penal al Republicii Moldova. Legea nr.985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.28-129/art.1012 din 13.09.2002, Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74/art.195 din 14.04.2009.
3. Zaporozhan Igor, Criminalitatea are chip de femeie, Chișinău, Ed. Elan Poliograf, 2000.
4. www.statistica.md accesat la 10.10.2018.
5. Bîrgău Mihail, Criminologie. Partea generală, Chișinău, Academia „Ștefan cel Mare”, 2005, 360 p.
6. Bîrgău Mihail, Criminologie (curs universitar), ediția a 2-a revizuită și completată, Chișinău, Ed. Ch. Print – Caro SRL, 2010, 687 p.
7. Legea Republicii Moldova nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului.
8. Crișu Anastasiu, Drept procesual penal. Partea generală, București, Ed. C.H. Beck, 2007, 396 p.
9. Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală nr. 333-XVI din 10.11.2006.
10. Legea privind activitatea specială de investigații nr. 59 din 29.03.2012;
11. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, publicat: 07.06.2003 în Monitorul Oficial nr. 104-110, art. nr: 447, în vigoare: 12.06.2003.